

Naloga državnega zbora je torej, da vladi ne stavi samo pohlevne resolucije, nego da jej to imenovanje naloži in določi v proračunu potreben znesek, ki po svoji neznatnosti pač ne bo v nobenem razmerju s krivico, v kateri se sedaj nahajajo rečeni sodni uradniki nasproti državnim konceptnim uradnikom drugih strok, in tudi v še manjšem razmerju z odgovornostjo, katero tem uradnikom nalaga poslovanje o najdražjih državljan-skih pravicah. Poslanci iz Čehov so doslej storili svojo dolžnost in kakor je bilo čitati v njih listih, se jim je zagotovilo, da se pomakne 50 sodnih tajnikov »ad personam« v VII. čin. razred. Upamo, da ta obljuba je izvirala iz prepričanja o pravi potrebi, ki pa obstoji tudi pri nas, kakor smo ravno dokazali.

Tega dejstva ne morejo prezreti poslanci vzhodnih planin-skih kronovin, — informacijo smo jim podali zadostno!

— 0 —

Doneski k zgodovini slovenskega vseučiliškega vprašanja.

III. Slovenska pravoslovna predavanja v Ljubljani.

Gosp. Janko Polec poroča v »Slov. Narodu« leta 1901. št. 281 o zadnjih dneh slov. pravoslovnih predavanj v Ljubljani tako-le: ¹⁾

Dr. pl. Lehmann je predaval do 26. julija 1849. O zaključnem predavanju poroča zopet »Slovenija« v 64. številki: »V Ljubljani 30. julija. Pretečeno sredo smo bili pravdoslovci zadnjikrat v šolski sobi skupaj zbrani; dr. žl. Lehmann je svoj uk v kaznovavni pravdi končal. Z lepo, iskreno besedo, ki je vsem globoko v serce segla, se je ljubljeni učenik od ginjenih učencev poslovil. »Slava, slava!« je bil edini odmev, ki mu je odgovoril. V petek in soboto je bilo izpraševanje. 20 učencev je bilo prašanih, in vidilo se je, de se tudi v slovenskim jeziku natanjko in lahko v kaznovavni pravdi praša in odgovarja, in vsaki stavek z natanjnejšimi dokazi spriča. Perva poskušnja v slovenskim prav-

¹⁾ Glej tudi »Slov. Pravnik« l. 1893 na str. 359 in nasl.

doslovju je bila ta, in hvala Bogu! dobro smo jo obstali. Z veselim srcem tedaj še enkrat zakličemo dr. Lehmannu: Slava Tebi, verli rodoljub! Spominik, ki ga v naše serca si postavil, bo v večnost nepremakljivo stal — slava, slava Tebi!»

S tem so se pa tudi slovenska pravoslovna predavanja v Ljubljani prenehala. Mažgon je že začetkom julija in čeprav mejtem »Slovenija« poroča, da se mu zdravje »jaderno« boljša, zdihtil vendar svojo dušo dne 24 avgusta 1849.

»Slovenija« prinaša dne 28. avgusta naslednje naznanilo: »Na posebnih listih z britkim sercam in s solznimi očmi beremo: »Slovensko društvo v Ljubljani da žalostni prigodek na znanje, de je gospod Anton Mažgon, kriminalni aktuar pri Ljubljanskimu c. k. mestnimu in deželnimu sodništvu, prestavljavec in učenik avstr. deržavljanskiga prava, odbornik slovenskiga društva, rojen na Jeličnem verhu v Idrijskim kantonu, v 37. letu svoje starosti 24. dan t. m. ob treh zarano na pljučni bolezni previden s smertnimi zakramenti vmerl. Neutrudljivimu rodoljubu poslednjo čast skazati, povabi slovensko društvo vse svoje ude in druge domorodce k pogrebu jutri 25. t. m. ob dveh popoldne. V Ljubljani, 24. Avgusta 1849«.

»Slovenija« pristavlja: »Odkritoserčno moramo povedati, da nam je nemili glas od g. Mažgonove smerti kakor goreč meč skozi serce šinil. Vsak je spoznal preveliko zgubo; zakaj taki rodoljubi, kot je bil Mažgon, so redki, redki. G. Mažgon je učil prvi slovenske pravdoslovce splošne deržavljanske postave v slovenskim jeziku in sicer sleherni teden po 11 ur. Samo po sebi se razume, de se je mogel za tako važni uk tudi nekoliko ur pripravljati. On je bil prvi prestavljavec deržavljanske postave in je potrosil le posvetovanjem čez prestavek v odboru vsak teden narmanj 3 ure. Kje pa je čas za prestavljanje, ki ga je do § 797 dognal! In to vse, kakor je bravcam »Slovenije« že znano, je on brez narmanjšiga plačila, brez narmanjšiga zlajšanja v svojih uradnih opravkih — to vse je on iz gole ljubezni do priserčno ljubljene domovine storil. Obljubovalo se mu je sicer po večkrat obnovljeni prošnji zlajšanje v uradovanju; ali to se je odkladalo in odkladalo. Nevtrudljivi rodoljub je bil tedaj neprenehoma naprežen, vendar vse popolnoma in radovoljno opravlja. Tode njegova telesna moč že meseca Julija opeša. On se uleže — in že čez 5 dni ga preti

huda bolezen zadaviti. Novopoklicani zdravnik g. Mader (homeopat) ga sicer v naše neizrečeno veselje popolnoma ozdravi; ali čez kaki 14 dni potem se spokaže, de se je zoper njega druga plućna bolezen zaklela. In ta ga je tudi pod zemljo spravila. Po prestani prvi boleznì se je do zadnje ure veselil, po ministrovim povabilu na Dunaj zastran vstanovljenja slovenske terminologije iti. Žalibog zastonj! Zapustil je 28 let staro vdovo brez otrok.« V isti številki »Slovenija« dalje poroča: »Ljubljana 25. avgusta 1849. Danes popoldne ob dveh so pokopali naše drago — gosp. Antona Mažgona. Vsi tukaj bivajoči udje slov. društva, drugih spoštovavcev in veliko uradnikov ga je k sv. Krištofu spremilo. Ne samo enimu so se solze v očeh lesketale, ko truplo slavniga moža v merzlo jamo zagrebajo. Zemljica bodi mu lahka!«

To je bila žalostna usoda prvega slovenskega pravoslovnega profesorja! Ž njim so bila pokopana tudi slovenska pravoslovna predavanja v Ljubljani.

IV. Slovenska pravoslovna predavanja na vseučilišču v Gradcu.

Dr. Jos. Krainc, ki ga je bila vlada dne 30. decembra 1849 imenovala za docenta »avst. civilnega prava v slovenskem jeziku« na graškem vseučilišču je dne 7. januarja pričel s svojim predavanjem. Prvo leto je imel 26 slušateljev, kar za ono dobo gotovo ni malo (»Novice« l. 1850., str. 139). Tej prvi slovenski stolici sta se pridružili na pravoslovni fakulteti kmalu še dve drugi. 13. marca 1850 je bil namreč imenovan profesorjem cerkvenega prava na graškem vseučilišču znani inomoški profesor dr. Jos. Kopač, ki je predaval dva tečaja 1851. in 1852. kazensko-pravdni red.

Tema dvema slovenskima pravnikoma na graški univerzi se je pridružil še tretji, namreč privatni docent na Dunaju prof. Mihael Skedl, ki je bil dne 25. septembra 1850. imenovan za profesorja finančne vede z obvezo, poučevati kazensko pravo v slovenskem jeziku, za kar mu je bila pa obljubljená posebna renumeracija.

Ta in bogoslovna predavanja so bila naznanjena v lekcij-skem katalogu v slovenščini in sicer tako-le (gl. »Sl. Narod« l. 1901. št. 268 po priobčilu g. Vek. Kukovca):

Zimski tečaj 1850./51. »Vaja v slovenskih pobožnih nagovorih. Četrtek od 10 do 11 Dr. Robič.« — »Čez avstrijsko državljansko pravo v slovenskim jeziku bere gospod Dr. Jožef Krainc«, kot docent vsak dan razun nedelj in praznikov od 8. do 9. ure predpoldnem, v ponedelkih in petkih popoldne od 4 do 5.«

Poletni tečaj 1851. »Vaja v slovenskih pobožnih nagovorih o petkih popoldne 2—3 Dr. Robič.« — »Avstrijsko državljansko pravo, skozi 7 ur dopoldne od 8 do 9 in popoldne v ponedelkih in petkih od 4. do 5. docent Dr. Jožef Krainc.« — »Red kazenske pravde, četirikrat na teden, popoldan ponedelk in petek od 3 do 4, sreda in sobota od 4 do 5, prof. dr. Janez Kopač.« — »O Avstrijskih kaznovavnih postavah čez hudodelstva, popoldan: v ponedelk od 2 do 3, torek, sreda in sobota od 3 do 4, Dr. Josip Skedl.«

Zimski tečaj 1851./52. »Vaja v slovenskih pobožnih nagovorih o petkih popoldne 2—3 Dr. Robič.« — »Avstrijsko državljansko pravo, skoz 7 ur, dopoldne od 8 do 9 in popoldan o ponedelkih in petkih od 4ih do 5ih docent Dr. Jožef Krainc.« — »O Avstrijskih kaznovavnih postavah čez hudodelstva; 4 ure v ponedelk od 2 do 3, torek, sreda in sobota od 3 do 4 Dr. Josip Skedl.« — »Red kazenske pravde, 4 ure na teden: popoldne ponedelk od 3 do 4 sreda, petek in sobota od 4 do 5 Prof. Dr. Janez Kopač.«

Poletni tečaj 1852. »Avstrijsko kazensko pravo razlaga skoz 4 ure v ponedelk, torek, sredo in soboto gosp. prof. Dr. Josip Skedl.« — »Avstrijsko državljansko pravo razlaga skoz 7 ur, dopoldne od 8—9, in popoldan v ponedelkih in petkih od 4 do 5 docent Dr. Jožef Krainc.«

Zimski tečaj 1852./53. »Vaja v slovenskih pobožnih nagovorih v petkih popoldne 2—3 Dr. Robič, coll. publ.« — »Avstrijsko državljansko pravo skoz 7 ur razlaga gosp. Dr. Josip Krainc v ponedelk, torek, sredo, petek in soboto od 8—9ih dopoldne in v ponedelk in petek od 4—5ih popoldne.« — »Novo knjigo kazenskih postav čez hudodelstva razlaga skoz 4 ure na teden, ponedelk, torek, sredo in saboto od 3—4 popoldne gosp. Prof. Dr. Josip Skedl.«

Poletni tečaj 1853. »Vaja v razlaganju kersanskega nauka o petkih popoldne 2—3. Prof. Robič.« — »Avstrijsko

državljansko pravo skoz 7 ur razlaga gospod Dr. Krainc v ponedlek in saboto od 8—9ih dopoldne in v ponedlek in petek od 4—5ih popoldne.« — »Novo knjigo kazenskih postav čez hudodelstva, pregreške in prestopke razlaga skoz 4 ure na teden, ponedlek, torek, sredo in saboto od 3 do 4 popoldne gospod Dr. Josip Skedl.«

Zimski tečaj 1853./54. »Vaja v slovenskih pobožnih nagovorih o petkih popoldne 2—3 Dr. Tosi.« — »Novo knjigo kazenskih postav čez hudodelstva skoz 4 ure na teden, ponedlek, torek, sredo in saboto od 3—4 popoldne gospod Dr. Josip Skedl.«

Poletni tečaj 1854. »Vaja v krščanskim nauku o petkih popoldne 2—3 Prof. Tosi.« — »Knjigo kazenskih postav čez hudodelstva razlaga skoz 4 ure na teden, ponedlek, torek, sredo in petek Dr. Jože Skedl.« — —

Gosp. J. Pollec pripoveduje nadalje (»Slov. Narod« l. 1901. išt. 270):

Število slušateljev slov. predavanj pa se je, žalibog, jelo vedno bolj krčiti. Vzroki tega žalostnega pojava so bili mnogovrstni. Prvič so se Slovenci vsled raznih razmer Gradca sploh ogibali, na Dunaj so vabile Kranjce Knafflove ustanove, nova železniška zveza je tudi pripomogla, da je pohajalo vedno več dijakov na Dunaj, na drugi strani pa Slovenci niso mogli imeti pravega veselja, obiskovati slovenska predavanja, ker v javnem življenju niso imeli prilike slovensko uradovati in tudi izpitov niso mogli delati v materinščini.

V »Novicah« 1852. l. 18. avgusta toži dr. Bleiweis, da se število slušateljev Krainčevih predavanj tako krči, in zahteva slovenska uradovanja v trdnem prepričanju, da je zatiranje slovensščine v javnem življenju vzrok propadanja slov. predavanj.

Dne 25. jan. 1854. pa je naznanil dr. Krainc ministru da mora »wegen Mangel an Zuhörern« predavanja ustaviti. Ministrstvo je to odpoved vzelo z razpisom dne 25. febr. na znanje.

Še jeden tečaj je potem predaval prof. Skedl o kazenskem pravu in do l. 1856. prof. Tosi na bogoslovni fakulteti.

Na to so pa slovenska predavanja na vseučilišču ponehala in ves napor slovenskega naroda, pridobiti si tudi to pravico, je bil do sedaj zaman.

